

સમાજશાસ્ત્ર અને સમાજમાનવશાસ્ત્ર વિભાગ

મહાદેવ દેસાઈ સમાજસેવા સંકુલ, ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ

અમદાવાદ - 380009

NEP-2020 મુજબ

બી.એ. અભ્યાસક્રમ , 2023-24

વિષય : સમાજશાસ્ત્ર

- બી.એ. સર્ટીફિકેટ
- બી.એ. ડિપ્લોમા
- બી.એ. ડિગ્રી
- બી.એ. ઓનર્સ
- બી.એ. ઓનર્સ વીથ રિસર્ચ

અભ્યાસક્રમ વિકાસ એકમ

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ

અમદાવાદ - 380009

બી.એ. - સમાજશાસ્ત્ર

અભ્યાસક્રમ

સેમેસ્ટર	પ્રશ્નપત્ર નંબર	પ્રશ્નપત્રનું નામ	ગુણભાર			કેડિટ
			બાહ્ય	આંતરિક	કુલ	
1	MAJOR/MINOR	સમાજશાસ્ત્ર પરિચય	60	40	100	4
1	Multidisciplinary	ભારતની સામાજિક સંસ્થાઓ	50	25	75	3
2	MAJOR/MINOR	સામાન્ય સમાજશાસ્ત્ર	60	40	100	4
2	Multidisciplinary	ભારતીય સમાજ	50	25	75	3
		કુલ કેડિટ				

સમાજશાસ્ત્ર અને સમાજમાનવશાસ્ત્ર વિભાગ

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ - અમદાવાદ

બી.એ. - સમાજશાસ્ત્ર

સેમેસ્ટર -1

MAJOR/MINOR- સમાજશાસ્ત્ર પરિચય

ક્રેડિટ - 4

હેતુ : - વિદ્યાર્થીઓમાં સમાજશાસ્ત્ર વિષય સામાજિક વિજ્ઞાન તરીકે શું મહત્વ ધરાવે છે તે અંગેની સમજ કેળવવી.

- વિદ્યાર્થીઓમાં વિષય પ્રત્યેની રસ, રુચી અને સમજ કેળવવી.
- સમાજ અંગેની ટીકાત્મક સમજશક્તિ વિકસિત કરવી.

ફલશ્રુતિ : - વિદ્યાર્થીઓમાં સામાજિક વિજ્ઞાન તરીકે સમાજશાસ્ત્ર વિષયની સમજ કેળવાશે.
- વિદ્યાર્થીઓ સમાજશાસ્ત્ર વિષયનાં વિવિધ ખ્યાલોની સ્પષ્ટતા કરતાં શીખશે.
- સામાજિક ભૂમિકા ભજવણીની પ્રક્રિયાનું જ્ઞાન મેળવશે.

એકમ - 1 સમાજશાસ્ત્રનો અર્થ

- સમાજશાસ્ત્રનો ઉદ્ભવ (યુરોપિય સંદર્ભ)
- સમાજશાસ્ત્રનું અભ્યાસક્ષેત્ર
- સમાજશાસ્ત્રનું મહત્વ
- સમાજશાસ્ત્રનો અન્ય વિજ્ઞાનો સાથેનો સંબંધ (1) માનવશાસ્ત્ર (2) અર્થશાસ્ત્ર

એકમ - 2 સમાજ - અર્થ અને લક્ષણો

- સમુદાય - અર્થ અને લક્ષણો
- સમાજ અને સમુદાય વચ્ચેનો તફાવત
- મંડળ - અર્થ અને લક્ષણો
- મંડળ અને સમુદાય વચ્ચેનો તફાવત

એકમ - 3 સામાજિક જૂથોનો અર્થ અને લક્ષણો

- સામાજિક જૂથના પ્રકારો - પ્રાથમિક અને દૂરવર્તી
- સામાજિક દરજ્જાનો અર્થ અને પ્રકાર
- ભૂમિકાનો અર્થ અને ભૂમિકા સંઘર્ષ

એકમ - 4 સામાજિક નિયંત્રણનો અર્થ અને લક્ષણો

- સામાજિક નિયંત્રણનું મહત્વ
- સામાજિક ધોરણોનો અર્થ અને પ્રકારો

ટીચીંગ મેથડ - જૂથ ચર્ચા, પારિભાષી શબ્દાવલીનું પ્રસ્તુતિકરણ, યુટ્યુબ વિડીયો, કોઈ એક મંડળની મુલાકાત.

સંદર્ભ ગ્રંથ

1. શાહ, એ.જી. અને જ.કે. દવે, સમાજશાસ્ત્ર પરિચય, અમદાવાદ : અનડા પ્રકાશન.
2. શાહ, વી.એમ. અને એન.પી. શુક્લ, સામાન્ય સમાજશાસ્ત્ર, અમદાવાદ : સી. જમનાદાસ કંપની.
3. પટેલ, તારાબેન, સમાજશાસ્ત્રના મૂળતત્વો, અમદાવાદ : ગુજરાત યુનિવર્સિટી.
4. વિદ્યાલાંકર, સત્યકેતુ, સમાજશાસ્ત્ર, નई દિલ્લી : સરસ્વતી સદન.
5. બેતઈ, આન્દ્રે, સમાજશાસ્ત્ર : ઉપાગમ એવં વિધિ, જયપુર : નેશનલ પબ્લિશિંગ હાઉસ.
6. લવાનિયા, એમ.એન., સમાજશાસ્ત્ર, જયપુર : રિસર્ચ પબ્લિકેશન.
7. NCERT, સમાજશાસ્ત્ર પરિચય, Delhi : NCERT
8. Pandey S.S., સમાજશાસ્ત્ર, Tata Megrow Hills

સમાજશાસ્ત્ર અને સમાજમાનવશાસ્ત્ર વિભાગ

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ - અમદાવાદ

બી.એ. - સમાજશાસ્ત્ર

સેમેસ્ટર -1

Multidisciplinary- ભારતની સામાજિક સંસ્થાઓ

ક્રેડિટ - 3

હેતુ : - વિદ્યાર્થીઓમાં ભારતીય સમાજ પરત્વેનો સમાજશાસ્ત્રીય દ્રષ્ટિકોણ કેળવવો.

- વિદ્યાર્થીઓમાં ભારતની સામાજિક સંસ્થાઓના અંગે વૈજ્ઞાનિક સમજ ઊભી કરવી.

ફલશ્રુતિ : - વિદ્યાર્થીઓ ભારતીય સમાજના સામાજિક અને સાંસ્કૃતિક વારસાને સમજી શકશે.

- વિદ્યાર્થીઓ વર્તમાન સમયમાં સામાજિક સંસ્થાઓમાં આવી રહેલા સામાજિક પરિવર્તનોને સમજશે.

એકમ - 1 સામાજિક સંસ્થાનો અર્થ

- કુટુંબ સંસ્થા અર્થ અને લક્ષણો

- કુટુંબનો પ્રકારો

1. પિતૃસત્તાક કુટુંબ - નામ્બુદ્રી પિતૃસત્તાક કુટુંબ

2. માતૃસત્તાક કુટુંબ - નાયર માતૃસત્તાક કુટુંબ 3. સંયુક્ત કુટુંબ, 4. વિભક્ત કુટુંબ

- કુટુંબના કાર્યો

- કુટુંબ સંસ્થામાં આવેલું પરિવર્તન

એકમ - 2 લગ્નસંસ્થા

- અર્થ અને હિન્દુ લગ્નના ઉદ્દેશ્યો

- હિન્દુ લગ્ન સંસ્કાર તરીકે

- લગ્નક્ષેત્ર પરનાં નિયંત્રણો

- લગ્નસંસ્થામાં આવેલું પરિવર્તન

એકમ - 3 જ્ઞાતિ સંસ્થા

- અર્થ અને લક્ષણો

- જ્ઞાતિ અને વર્ણવ્યવસ્થા

- પ્રભાવી જ્ઞાતિ

- જ્ઞાતિ સંસ્થામાં આવેલું પરિવર્તન

ટીચીંગ મેથડ - જૂથ ચર્ચા, પોસ્ટર પ્રસ્તુતિકરણ, ફિલ્મ રીવ્યુ, ક્ષેત્રકાર્ય, અનાથ આશ્રમની મુલાકાત.

સંદર્ભ ગ્રંથ

1. શાહ, એ.જી. અને જ.કે. દવે, ભારતની સામાજિક સંસ્થાઓ, અમદાવાદ : અનડા પ્રકાશન.
2. રાવ, મહેન્દ્રકુમાર એફ., ભારતની સામાજિક સંસ્થાઓ, અમદાવાદ : અખિલ હિન્દ પ્રકાશન.
3. શાહ, એ.જી. અને જ.કે. દવે, આધુનિક ભારતમાં સામાજિક પરિવર્તન, અમદાવાદ : અનડા પ્રકાશન.
4. પટેલ, તારાબેન, ભારતીય સમાજવ્યવસ્થા, અમદાવાદ : ગુજરાત યુનિવર્સિટી.
5. મુખર્જી, રવિન્દ્રનાથ, ભારતીય સામાજિક સંસ્થાઈ, મસૂરી : સરસ્વતી સદન.

સમાજશાસ્ત્ર અને સમાજમાનવશાસ્ત્ર વિભાગ

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ - અમદાવાદ

બી.એ. - સમાજશાસ્ત્ર

સેમેસ્ટર - 2

MAJOR/MINOR- સામાન્ય સમાજશાસ્ત્ર

ક્રેડિટ - 4

હેતુ : - વિદ્યાર્થીઓમાં સમાજશાસ્ત્ર વિષયની મૂળભૂત વિભાવનાઓ અંગેની સમજ કેળવવી.

- વિદ્યાર્થીઓમાં સમાજશાસ્ત્રીય સમજણ ઊભી કરવી.
- વિદ્યાર્થીઓને વ્યક્તિત્વ ઘડતર અંગેની સમજણ આપવી.

ફલશ્રુતિ :

- વિદ્યાર્થીઓ વ્યક્તિત્વ, પ્રકાર અને તેના વાર્તાનીક પાસાંને સમજશે.
- વિદ્યાર્થીઓ સત્તા સંબંધોની પ્રક્રિયાઓનું બહુમુખીપણું સમજશે.
- વિદ્યાર્થીઓ સામાજિક પરિવર્તનના સ્વરૂપ અને અસરોનું અર્થઘટન કરતાં થશે.

એકમ - 1 સંસ્કૃતિનો અર્થ, લક્ષણો અને મહત્વ

- સંસ્કૃતિ અને ધર્મ વચ્ચે તફાવત
- વ્યક્તિમત્તાનો અર્થ
- સંસ્કૃતિ અને વ્યક્તિમત્તા વચ્ચેનો સંબંધ

એકમ - 2 સામાજિકરણનો અર્થ

- સામાજિકરણની એજન્સીઓ
- સંસ્કૃતિ અને સામાજિકરણ વચ્ચેનો સંબંધ
- સામાજિકરણ અને વ્યક્તિમત્તા વચ્ચેનો સંબંધ

એકમ - 3 સામાજિક સ્તરીકરણનો અર્થ અને લક્ષણો

- સામાજિક સ્તરીકરણના કાર્યો અને વિકાર્યો
- સામાજિક સ્તરીકરણના પ્રકાર તરીકે વર્ગ અને જ્ઞાતિ
- સામાજિક ગતિશીલતાનો અર્થ અને પ્રકાર

એકમ - 4 સામાજિક પરિવર્તનનો અર્થ

- સામાજિક પરિવર્તનના પ્રકાર
- સામાજિક પરિવર્તન સહાયક પરિબલો
- સામાજિક પરિવર્તનને અવરોધક પરિબલો

ટીચીંગ મેથડ - જૂથ ચર્ચા, પારિભાષી શબ્દાવલીનું પ્રસ્તુતિકરણ, યુ ટ્યુબ વિડિયો.

સંદર્ભ ગ્રંથ

1. શાહ, એ.આર, સામાન્ય સમાજશાસ્ત્ર, અમદાવાદ : ભારત પ્રકાશન.
2. પટેલ, તારાબેન, ભારતીય સમાજવ્યવસ્થા, અમદાવાદ : ન્યુ ઓર્ડર બુક કંપની.
3. દેસાઈ, અક્ષયકુમાર, સમાજ ખંડ 1 અને 2, અમદાવાદ : ગુજરાત યુનિવર્સિટી.
4. મુખર્જી, રવિન્દ્રનાથ, ઉચ્ચત્તર સમાજશાસ્ત્રીય સિદ્ધાંત, મસૂરી : સરસ્વતી સદન.
5. ગોંડ, રામપાલસિંહ, સમાજશાસ્ત્ર પરિચય, આગરા : રત્ના પ્રકાશન મંદિર.
6. પાળ્ડેય, એસ. એસ., સમાજશાસ્ત્ર, New Delhi : Tata mageawhill.
7. Inkeles, Alex, What is Sociology
8. Horton and Hunt, Sociology.
9. Johnson Harry M., Sociology - A Systematic Introduction.

સમાજશાસ્ત્ર અને સમાજમાનવશાસ્ત્ર વિભાગ

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ - અમદાવાદ

બી.એ. - સમાજશાસ્ત્ર

સેમેસ્ટર - 2

Multidisciplinary- ભારતીય સમાજ ક્રેડિટ - 3

હેતુ : વિદ્યાર્થીઓમાં ભારતીય સમાજ પરત્વેનો સમાજશાસ્ત્રીય દ્રષ્ટિકોણ કેળવવો. તેમજ સામાજિક સંરચના, શૈક્ષણિક વ્યવસ્થા અને અર્થવ્યવસ્થા અંગેનો વૈજ્ઞાનિક દ્રષ્ટિકોણ વિકસાવવો.

ફલશ્રુતિ : વિદ્યાર્થીઓ ભારતીય સમાજની સામાજિક, આર્થિક અને શિક્ષણ અંગેની વ્યવસ્થાને સમજી શકશે. વિદ્યાર્થીઓ વર્તમાન સમયમાં ભારતીય સમાજમાં આવી રહેલા સામાજિક પરિવર્તનોને સમજશે.

એકમ: (1) ભારતીય સમાજનો આધાર

- 1.1 વર્ણવ્યવસ્થા
- 1.2 વર્ણની ઉત્ક્રાંતિ સંબંધિત સિદ્ધાંત
- 1.3 આશ્રમ વ્યવસ્થા
- 1.4 ધર્મ
- 1.5 કર્મ

એકમ: (2) ભારતીય અર્થવ્યવસ્થા

- 2.1 ભારતીય યજમાની વ્યવસ્થા
- 2.2 ભારતીય અર્થવ્યવસ્થામાં ગરીબી અને કુળાવો
- 2.3 આર્થિક વિકાસ - તેના નિર્ધારક અને સામાજિક પરિણામ
- 2.4 આર્થિક અસમાનતા
- 2.5 આર્થિક વિભીન્નતા અને સામાજિક સંરચના

એકમ: (3) ભારતીય શિક્ષણ વ્યવસ્થા

- 3.1 શિક્ષણ અને સમાજ
- 3.2 શિક્ષણના ઉદ્દેશ્યો
- 3.3 શિક્ષણનો પરંપરાગત અને આધુનિક સંદર્ભ
- 3.4 શૈક્ષણિક અસમાનતા અને ગતિશીલતા
- 3.5 શિક્ષણ, સામાજિક પરિવર્તન અને આધુનિકીકરણ
- 3.6 શિક્ષણની સમસ્યા

ટીચીંગ મેથડ - જૂથ ચર્ચા, પારિભાષી શબ્દાવલીનું પ્રસ્તુતિકરણ, યુટ્યુબ વિડીયો, કોઈ એક મંડળ અને શૈક્ષણિક સંસ્થાની મુલાકાત.

સંદર્ભ ગ્રંથ

1. શાહ, એ.જી. અને જ.કે. દવે, ભારતની સામાજિક સંસ્થાઓ, અમદાવાદ : અનડા પ્રકાશન.
2. શાહ, એ.જી. અને જ.કે. દવે, આધુનિક ભારતમાં સામાજિક પરિવર્તન, અમદાવાદ : અનડા પ્રકાશન.
3. પટેલ, તારાબેન, ભારતીય સમાજવ્યવસ્થા, અમદાવાદ : ગુજરાત યુનિવર્સિટી.
4. અહૂજા,રામ, ભારતીય સમાજ, જયપુર: રાવત પબ્લીકેશન્સ
5. હસનૈન,નદીમ, સમકાલીન ભારતીય સમાજ- એક સમાજશાસ્ત્રીય પરીદ્રશ્ય, લખનઉ: ભારત બુક સેન્ટર